

Đền Ngọc Sơn - địa danh linh thiêng giữa Thủ đô Hà Nội

Ai dù một lần đến Thủ đô, hãy ghé thăm Hồ Gươm (hồ Hoàn Kiếm), nơi có đền Ngọc Sơn linh thiêng. Đền Ngọc Sơn được xây dựng trên một đảo nhỏ nằm về phía Bắc của Hồ Gươm mang vẻ đẹp cổ kính và trang trọng hiếm có. Đền được xây dựng từ thế kỷ 19. Lúc đầu được gọi là chùa Ngọc Sơn, sau đổi gọi là đền Ngọc Sơn vì trong đền chỉ thờ thần Văn Xương Đế Quân phụ trách việc văn chương khoa cử và thờ Trần Hưng Đạo vị anh hùng có công phá quân Nguyên thế kỷ 13.

Theo sách ghi, khởi nguyên, khi vua Lý Thái Tổ dời đô ra Thăng Long đặt tên ngôi đền đã có mặt tại đây là Ngọc Tượng, đến đời nhà Trần đổi tên là Ngọc Sơn. Thời Trần, ngôi đền để thờ những người anh hùng liệt sĩ đã hy sinh trong kháng chiến chống Nguyên – Mông. Về sau lâu ngày đền ấy sụp đổ.

Đến thời Vĩnh Hựu nhà Lê (1735 – 1739), chúa Trịnh Giang đã dựng cung Thụy Khánh và đắp hai quả núi đất ở trên bờ phía Đông đối diện với Ngọc Sơn gọi là núi Đào Tai và Ngọc Bội. Cuối đời nhà Lê, cung Thụy Khánh bị Lê Chiêu Thống phá hủy. Một nhà từ thiện tên là Tín Trai, nhân nền cung cũ đã lập ra một ngôi chùa gọi là chùa Ngọc Sơn.

Ít năm sau chùa lại nhường cho một hội từ thiện đổi làm đền thờ Tam Thánh. Hội này đã bỏ gác chuông, xây lại các gian điện chính, các dãy phòng hai bên, đặt tượng Văn Xương Đế Quân vào thờ và đổi tên là đền Ngọc Sơn.

Năm Tự Đức thứ mười tám (1865), nhà nho Nguyễn Văn Siêu đứng ra tu sửa lại đền. Đền mới sửa đắp thêm đất và xây kè đá xung quanh, xây đình Trấn Ba, bắc một cầu từ bờ Đông đi vào gọi là cầu Thê Húc.

Về kiến trúc, đền Ngọc Sơn là một dãy nhà hình chữ Tam gồm tòa tiền bái, tòa chính điện và hậu cung. Tòa tiền bái thờ Quan Công, tòa chính điện thờ Văn Xương Đế Quân và tòa hậu cung thờ Trần

Đền Ngọc Sơn (Ảnh: Tư liệu)

Cầu Thê Húc (Ảnh: Tư liệu)

Hung Đạo. Kiến trúc của đền Ngọc Sơn thể hiện khá rõ nét sự hòa hợp về tôn giáo qua nghìn năm văn hiến. Đó là một điển hình về không gian và kiến trúc tuyệt tác. Ngoài ra, nơi đây cũng thờ Phật A-di-đà, Lã Động Tân, Quan Vân Trường, qua đó thể hiện rõ quan niệm “tam giáo đồng nguyên” của người Việt với ý nghĩa rộng hơn là tinh thần đoàn kết, hòa hợp tôn giáo. Công đền có tên là Đắc Nguyệt Lâu với lối kiến trúc hai tầng đẹp mắt vẫn còn giữ nguyên nét cổ kính cho tới ngày nay.

Quanh đền Ngọc Sơn, nhân dân, du khách còn được chiêm ngưỡng những công trình, kiến trúc

mang đậm dấu ấn thời gian, có ý nghĩa lịch sử.

Trên núi Ngọc Bội (núi Độc Tôn cũ), nhà nho Nguyễn Văn Siêu cho xây một tháp đá, đỉnh tháp hình ngọn bút lông dựng ngược, thân tháp có khắc ba chữ “Tả Thanh Thiên” (viết lên trời xanh), ngày nay thường gọi đó là Tháp Bút.

Tiếp đến là một cửa cuốn gọi là Đài Nghiên. Đài Nghiên là một nghiên mực bằng đá được đội lên bởi 3 con cóc. Trên nghiên có khắc một bài minh nói về công dụng của cái nghiên mực. Người đời sau ca ngợi là: “Nhất đài Phương Đình bút”. Từ cổng ngoài đi vào có hai bức tường hai bên, một bên là bằng rỗng, một bên là bằng hồ, tượng trưng cho hai bằng cao quý nêu tên những người thi đỗ, khiến cho các sĩ tử đi qua càng gắng công học hành.

Tháp Bút, Đài Nghiên từ xưa vẫn luôn được coi như biểu tượng linh thiêng gắn liền với văn chương, thi cử. Nhiều sĩ tử tìm đến đây cầu một chút may mắn để vững tâm hơn trong con đường học hành của mình.

Phía Nam đền Ngọc Sơn là trấn Ba Đình (đình chấn sòng). Xét ngụ ý sâu xa, tên gọi ấy mang nghĩa là chặn những làn sóng văn hóa độc hại xô bờ. Bia đền Ngọc Sơn viết: “Đền thờ mới đã hoàn thành, phía trước là đình Trấn Ba ngụ ý là trụ cột đứng vững giữa làn sóng văn hóa”. Trấn Ba Đình hình vuông, được xây dựng theo lối kiến trúc hai tầng, có 8 cột chống đỡ, bốn cột ngoài bằng đá, bốn cột trong bằng gỗ. Cột trong đình còn có đôi câu đối ngụ ý vừa ca tụng vừa răn dạy người đời.

Một trong những điểm nhấn kiến trúc của đền Ngọc Sơn là cầu Thê Húc màu sơn như dải lụa mềm mại vắt qua làn nước xanh đặc trưng của Hồ Gươm, tạo nên vẻ đẹp hài hòa, bắt mắt. Cầu Thê Húc được xây dựng thêm trong lần tu sửa năm 1865. Tên gọi “Thê Húc” nghĩa là “giữ lại ánh sáng đẹp của mặt trời”. Dấu vết thời gian của nghìn năm lịch sử như in đậm trên từng bờ tường, mái ngói, trên cầu Thê Húc cong cong bắc ngang từ bờ đến cổng đền Ngọc Sơn khiến danh thắng này vừa cổ kính lại vừa lộng lẫy, vừa lạ lẫm nhưng cũng rất thân thuộc trong dáng hình Hà Nội từ những năm xưa cũ. Vì lý do đó, đền Ngọc Sơn là một trong những di tích quốc gia đặc biệt của Việt Nam.

Sự kết hợp giữa đền Ngọc Sơn và hồ Hoàn Kiếm đã tạo thành một tổng thể kiến trúc hợp nhất, tạo vẻ đẹp cổ kính, hài hòa, đối xứng cho đền và hồ, gợi nên những cảm giác chan hòa giữa con người và thiên nhiên. Từ nhân dân trong nước, đến du khách nước ngoài, khi đến thăm quần thể đền Ngọc Sơn đều lưu giữ cho mình những tấm hình thật đẹp nơi đây làm kỷ niệm.

Trải qua bao thăng trầm bể dâu của thời gian, quần thể di tích đền Ngọc Sơn Hà Nội vẫn luôn là biểu tượng cổ kính, đại diện cho nền văn vật nghìn năm và là niềm tự hào to lớn của người dân Thủ đô cũng như cả nước.

(Nguyễn Ánh. Tổng hợp tài liệu)

HỢP THƯ CỘNG TÁC VIÊN

Từ 1.9 đến 1.10, Tạp chí Lý luận chính trị và Truyền thông đã nhận thêm được tin bài của các chuyên gia, cộng tác viên về lĩnh vực lý luận chính trị, báo chí truyền thông và các ngành Khoa học xã hội và nhân văn:

Đặng Bá Minh - Đặng Công Thành; Đoàn Thanh Thủy; Phạm Bá Diên; Bùi Thị Bích Thuận; Trần Hải Minh; Lê Xuân Học - Lê Văn Phục; Nguyễn Thị Tùng; Nguyễn Quang Bình; Vũ Minh Thành; Nguyễn Sỹ Trung; Phạm Tuyết Lê; Vũ Thị Thu Quyên; Phạm Ngọc Hòa; Nguyễn Quang Bình; Nguyễn Thị Mai Lan; Lê Thị Lan Anh; Bùi Văn Huân; Phạm Thị Hoa; Đặng Công Thành; Nguyễn Thị Huyền Thái; Vũ Quốc Cường - Hoàng Thanh; Lê Đức Thọ; Nhạc Phan Linh; Vũ Huyền Nga; Nguyễn Quang Bình; Nguyễn Đình Nam; Mạch Quang Thắng ...

Tạp chí xin trân trọng cảm ơn và mong tiếp tục nhận được bài của quý vị cho số Tạp chí tháng 11.2017 với chủ đề về ngày nhà giáo Việt Nam. Để thuận tiện trong khai thác, biên tập và sử dụng bài của Tòa soạn, Ban Biên tập Tạp chí đề nghị các tác giả tuân thủ chặt chẽ Thể lệ đăng bài của Tạp chí LLCT&TT (Trên Tạp chí số tháng 7.2017)

BAN BIÊN TẬP